

Evropski sud
za ljudska prava

Pitanja
i
odgovori

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Pitanja i odgovori

Ova pitanja i odgovore pripremio je Sekretarijat Suda.

Ovi dokumenti ne obavezuju Sud, već je njihova namjera da pruže osnovne opšte informacije o tome kako Sud funkcioniše.

Detaljnije informacije možete pronaći u dokumentima koje izdaje Sekretarijat (koji se mogu naći na Internet-sajtu: www.echr.coe.int) i u Poslovniku Suda.

Evropski sud za ljudska prava
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France
www.echr.coe.int

Što je to Evropski sud za ljudska prava?

Evropski sud za ljudska prava je međunarodni sud sa sjedištem u Strazburu. Sastoji se od sudija u broju koji je jednak broju država članica Savjeta Evrope koje su ratifikovale Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda – trenutno 46¹. Sudije Suda sude kao pojedinci i ne predstavljaju nijednu državu. U obradi predstavki, Sudu pomaže Sekretarijat u kome uglavnom rade pravnici iz svih država (koji se nazivaju i pravni savjetnici). Oni su u potpunosti nezavisni od svoje države porijekla i ne predstavljaju ni podnosiocima predstavki ni države.

Što je Evropska konvencija o ljudskim pravima?

Evropska konvencija o ljudskim pravima međunarodni je dokument koji mogu da potpišu samo države članice Savjeta Evrope. Konvencija, kojom se osniva Sud i kojom se definiše kako on treba da funkcioniše, sadrži listu prava i garancija za koje su se države obavezale da će da ih poštuju.

¹ Nisu sve države članice ratifikovale sve Protokole uz Konvenciju (instrumente kojima se uvode dodatna prava). Informacije o tome mogu se pronaći na našem internet-sajtu.

Što radi Evropski sud za ljudska prava?

Sud primjenjuje Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. Njegov je zadatak da obezbijedi da države poštuju prava i garancije predviđene Konvencijom i on to čini tako što ispituje pritužbe (koje se nazivaju "predstavke") koje podnose pojedinci ili ponekad države. Kada Sud utvrdi da je neka država članica povrijedila jedno ili više tih prava i garancija, Sud donosi presudu. Presude Suda su obavezujuće: država na koju se presuda odnosi ima obavezu da postupi u skladu s njom.

Kada se mogu obratiti Evropskom sudu za ljudska prava?

Možete podnijeti predstavku Sudu ako mislite da ste lično i neposredno žrtva povrede prava i garancija predviđenih Konvencijom ili protokolima uz nju. Te povrede mora da počinji jedna od država koje obavezuje Konvencija.

Koja su prava zaštićena Konvencijom i njenim protokolima?

Naročito su zaštićena sljedeća prava:

- ☞ pravo na život;
- ☞ pravo na pravično suđenje u građanskim i krivičnim stvarima;
- ☞ pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života;
- ☞ sloboda izražavanja;
- ☞ sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovjesti;

- ☞ pravo na djelotvoran pravni lijek;
- ☞ pravo na mirno uživanje imovine; i
- ☞ pravo da biraš i da budeš biran.

Što se zabranjuje Konvencijom i protokolima uz nju?

Naročito se zabranjuje sljedeće:

- ☞ mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje;
- ☞ proizvoljni i nezakoniti pritvor;
- ☞ diskriminacija u uživanju prava i sloboda predviđenih Konvencijom;
- ☞ protjerivanje vlastitih državljana ili odbijanje ulaska u zemlju svojim državljanima;
- ☞ smrtna kazna; i
- ☞ kolektivno protjerivanje stranaca.

Koje uslove treba da ispunim da bih podnio predstavku?

- ☞ Ne morate biti državljanin jedne od država koje obavezuje Konvencija. Povreda na koju se žalite samo mora biti počinjena od strane jedne od država koje obavezuje Konvencija i u okviru njene "nadležnosti", što obično znači na njenoj teritoriji.
- ☞ Možete biti fizičko ili pravno lice kao što je privredno društvo ili udruženje.
- ☞ Morate lično i neposredno biti žrtva povrede koju navodite. Ne možete se uopšteno žaliti na neki zakon ili mjeru, na primjer, zato

što vam izgleda da su nepravедni; niti se možete žaliti u ime drugih ljudi (osim ako oni nisu jasno identifikovani a vi njihov zvanični zastupnik).

Postoje li postupci koji se moraju proći u domaćim sudovima, prije obraćanja Sudu za ljudska prava?

- ☞ Da. Morate iskoristiti sve pravne lijekove u državi na koju se vaša predstávka odnosi prije nego što možete da se obratite Sudu za rješavanje situacije na koju se žalite (obično to znači tužbu odgovarajućem sudu, nakon čega slijedi žalba, kada je to prikladno, pa i dalja žalba višoj sudskoj instanci kao što je vrhovni sud, ili ustavni sud, ako postoji).
- ☞ Nije dovoljno samo iskoristiti ove pravne lijekove. Koristeći ih, naime, morate suštinski da se bavite onim na što se žalite (tj. suštinom povrede Konvencije koju navodite).
- ☞ Imate samo četiri mjeseca od datuma pravosnažne odluke na nivou svoje države (uopšteno uzevši, presude najviše sudske instance) da podnesete predstávku Sudu. Nakon tog roka Sud ne može da prihvati predstávku.

Protiv koga mogu da podnesem predstávku?

- ☞ Protiv jedne ili više država koje obavezuje Konvencija, a koje su, po vašem mišljenju (kroz jedno ili više činjenja ili nečinjenja koji su imali direktan uticaj na vas), povrijedile Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.
- ☞ Činjenje ili nečinjenje na koje se žalite mora da bude počinjeno od strane jednog ili više javnih organa u dotičnoj državi (državama) (na primjer, suda ili upravnog organa).
- ☞ Sud ne može da se bavi pritužbama protiv fizičkih lica ili privatnih institucija kao što su privredna društva.

Na što može da se odnosi moja predstávka?

- ☞ Vaša predstávka mora da se odnosi na jedno od prava predviđenih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Navodne povrede mogu da obuhvate veliki niz pitanja, kao što su: mučenje ili zlostavljanje zatvorenika; zakonitost pritvora; nedostaci u građanskim ili krivičnim suđenjima; diskriminacija u ostvarivanju prava iz Konvencije; roditeljska prava; poštovanje privatnog i porodičnog života; doma i prepiske; ograničenja u izražavanju mišljenja ili davanju i primanju informacija; sloboda učestvovanja u okupljanju ili demonstracijama; protjerivanje i izručenje; trajno oduzimanje imovine; i eksproprijacija.
- ☞ Ne možete da se žalite na povredu bilo kog pravnog instrumenta osim Evropske konvencije o ljudskim pravima, pa ni na povredu Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima niti Povelje o osnovnim pravima.

Kako treba da se obratim Sudu ako smatram da sam žrtva povrede Konvencije?

Slanjem uredno popunjenog i potpisanog obrasca predstavke² Sudu. Obrazac mora zajedno sa svim relevantnim pratećim dokumentima biti poslat na slijedeću adresu:

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France**

- ☞ Možete Sudu da pišete na jednom od službenih jezika Suda (engleski i francuski) ili na službenom jeziku jedne od država koje su ratifikovale Konvenciju.
- ☞ Nepotrebno je slati obrazac predstavke faksom jer to ne zaustavlja isticanje Konvencijom predviđenog roka za podnošenje predstavke Sudu. Sud će uzeti u obzir jedino original obrasca predstavke poslat redovnom poštom.
- ☞ Nemojte dolaziti u Strazbur lično da biste usmeno iznijeli svoj predmet. Vaš predmet neće biti ispitan ništa brže i nećete dobiti nikakav pravni savjet.
- ☞ Sekretarijat može od vas tražiti da podnesete dodatnu dokumentaciju, date dodatne informacije ili objašnjenja koja se odnose na vaše pritužbe.

² Formular za podnošenje predstavke možete pronaći na našem Internet-sajtu.

- ☞ Potrebno je da preuzmete obrazac predstavke s internet stranice Suda, pažljivo i čitko ga popunite, potpišete i pošaljete ga što je prije moguće. On mora sadržati:
 - kratak sažetak činjenica i vaših pritužbi;
 - navođenje prava iz Konvencije za koja mislite da su povrijeđena;
 - pravne ljekove koje ste već upotrijebili;
 - kopije odluka koje su u vašem predmetu donijeli predmetni javni organi (ovi dokumenti vam neće biti vraćeni, tako da treba da šaljete samo kopije); i
 - vaš potpis kao podnosioca predstavke, ili potpis vašeg zastupnika.
- ☞ Ukoliko ne želite da se otkrije vaš identitet, morate obavijestiti Sud o tome odmah i pri tome navesti vaše razloge. Predsjednik će odrediti da li je vaš zahtjev opravdan.
- ☞ U ovoj fazi postupka ne morate da imate advokata koji će vas zastupati. Ako, međutim, želite da se obratite sudu preko zastupnika, morate uz formular poslati ovlaštenje za tog advokata da djeluje u vaše ime.

Koja su najznačajnija obilježja postupka?

- ☞ Postupak se vodi u pisanoj formi. Bićete obaviješteni u pisanoj formi o svakoj odluci koju donese Sud. Javne rasprave su izuzetak.
- ☞ Vaš predmet se rješava besplatno.
- ☞ Iako nema potrebe da imate zastupnika advokata u prvim fazama postupka, biće vam potreban advokat kada Vlada bude obavještena o vašoj predstavi. Velika većina predstavi, međutim, bude proglašena neprihvatljivima i Vlade o njima i ne budu obaviještene.
- ☞ Moraćete da pokrijete samo svoje vlastite troškove (kao što su honorar advokata ili troškovi istraživanja ili prepiske).

- ☞ Nakon što je vaša predstavka podnesena, možete se prijaviti za besplatnu pravnu pomoć. Besplatna pravna pomoć ne dodjeljuje se automatski niti odmah već tek u kasnijoj fazi postupka.

Koje su najznačajnije faze u procesu?

- ☞ Sud najprije mora da ispita da li je vaša predstavka prihvatljiva. To znači da predmet mora da ispunji određene uslove propisane Konvencijom. Ukoliko uslovi nisu ispunjeni, vaša predstavka će biti odbačena. Ukoliko ste iznijeli više pritužbi, Sud može da proglasi jednu ili više njih prihvatljivima, a ostale da odbaci.
- ☞ Ukoliko predstavka ili jedna od vaših pritužbi bude proglašena neprihvatljivom, ta odluka je konačna i ne može se preinačiti.
- ☞ Ukoliko se vaša predstavka ili jedna ili više pritužbi proglase prihvatljivima, Sud će podstaći strane (vas i tuženu državu) da postignu prijateljsko poravnanje. Ukoliko se poravnanje ne postigne, Sud će razmotriti predstavku "u meritumu", tj. utvrdiće da li je došlo do povrede Konvencije ili ne.

Koliko dugo moram da čekam?

- ☞ S obzirom na sadašnji broj zaostalih predmeta, možda ćete čekati i godinu dana prije nego što Sud bude pristupio prvobitnom ispitivanju vaše predstavke. Neke predstavke mogu se tretirati kao hitne i mogu se rješavati kao prioritetne, naročito kada se navede da je podnosilac predstavke u neposrednoj fizičkoj opasnosti.

Čemu se mogu nadati?

Ukoliko Sud utvrdi da je došlo do povrede, dosudiće vam "pravičnu naknadu"- iznos novca kao naknadu za određeni oblik štete. Sud može takođe da traži od tužene države da refundira izdatke koje ste imali da biste iznijeli svoj predmet. Ukoliko Sud utvrdi da nije bilo povrede, nećete morati da platite nikakve dodatne troškove (kao što su recimo troškovi koje je pretrpjela tužena država).

Imajte na umu:

- ☞ Sud nema ovlašćenje da preinači odluke domaćih organa niti da poništava domaće zakone. Sud nije odgovoran za izvršenje svojih presuda.
- ☞ Čim se presuda donese, odgovornost prelazi na Komitet ministara³ Savjeta Evrope, koji ima zadatak da nadzire izvršenje i obezbijedi da se plati svaka dosuđena naknada.

³ Komitet ministara čine ministri vanjskih poslova država članica ili njihovi predstavnici.

Što Evropski sud za ljudska prava ne može da uradi za mene?

- ☞ Sud ne može da djeluje kao žalbeni sud u odnosu na domaće sudove; on ne provodi ponovno suđenje u predmetima, ne može da poništi, izmijeni niti revidira odluke domaćih sudova.
- ☞ Sud ne posreduje direktno u vaše ime kod organa na čiji se rad žalite. U izuzetnim okolnostima Sud može, međutim, da naloži privremene mjere. U praksi Sud to čini samo kada postoji ozbiljan rizik od fizičke opasnosti za podnosioca predstavke.
- ☞ Sud vam neće pomoći da nađete ili platite advokata da sastavi vašu predstavku.
- ☞ Sud ne može da vam da bilo kakvu informaciju o pravnim odredbama koje su na snazi u državi protiv koje su usmjerene vaše pritužbe.

Pitanja i odgovori

European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France
www.echr.coe.int

